

víjet jen od situace a možné role těchto subjektů, tj. v našem případě od role našeho kontinentu. Je pravdou, že se právě zde v Evropě snaží odborářské a s nimi obvykle spojené sociálně demokratické a levicové strany stavět čelem vůči těmto hrozbám. Přijímají globalizaci světové ekonomiky jako danou nezvratnou realitu, která sice přináší dnes neduhy strukturální nezaměstnanosti, ale zítra může vytvořit i materiální předpoklady pro globální restabilizaci.

Panuje zde všeobecná shoda, že je správné aktivně se spoluúčastňovat na tvorbě světových úmluv a dohod, zejména na světových fórech a konferencích (Bukurešť, Rio, Kodaň, Káhira aj.), kde dochází k pokusům o projednání a přijetí nových zásad světového sociálního práva. V Evropě také vzniká řada standardů ochrany práce a ekologických regulativů, které by se měly uzákonit v tzv. Maastrichtu 2. Sílí zde nová vlna kritiky, namířená proti tradicionalismu dvou největších světových náboženství, stavících se proti regulaci porodnosti a emancipaci žen. Formují se zde nové přístupy k zásadám globálního myšlení.⁷ Evropa jako první pochopila, že se svět již ocitl na sklonku tzv. „neoliberální revoluce“ a že je na čase se soustředit na řešení temného stínu tohoto období - na strukturální nezaměstnanost. Bezradnost liberálů vůči tomuto problému je i jednou z příčin silícího přiklonu evropského veřejného mínění k levici.

Avšak i levicová Evropa se stane subjektem globální politiky jedině tehdy, když se jednak urychlí a dovrší její sjednocení a dále, jestliže si na své praxi ověří, jak účinné jsou její postupy vůči silící nezaměstnanosti. Ty se dnes zakládají zhruba na třech principech. Především na růstu kvalifikace, vzdělanosti pracovní síly. Dále na snahách o zkracování pracovní doby i životního pracovního času, které už samy o sobě rozšiřují počet pracovních příležitostí. Je však také třeba, aby v Evropě vznikla taková ekonomická politika, která by z našeho kontinentu učinila subjekt nejvíce sofistikovaného globálního exportu. Otevřenou je však i otázka, zda je možné připustit na čas k naplnění těchto cílů i režim určité mzdové zdrženlivosti. Zdá se však, že v této diskusi začínají převažovat argumenty těch, kteří tvrdí, že výhodnější je určitá mzdová stagnace než dehumanizující vliv takové nezaměstnanosti, která by překročila míru 7 - 8 %.

Autorita Evropy při řešení globálních problémů se - i podle stanoviska evropských socialistů neúspěšně zformulovaného v Malmö - zvýší zejména tehdy, jestliže se podaří prosadit rozšíření EU na východ i jednotnou evropskou měnu, která by našemu kontinentu přinesla obdobné mimořádné výhody, kterými se dnes ve světě těší jen USA.

Evropa prostě musí dnes a zítra prokázat, že sociální stát a sociálně tržní ekonomika nejenže zůstaly pod koly globálního vývoje, ale že představují perspektivní budoucí řešení globální krize potřebné pro celý svět. Všechny velké humanizující vize světa vycházely dosud vždy především z Evropy. I teď je náš kontinent na řadě. Nejde jistě o to, aby na světovou scénu vstoupil s úmyslem vyvolat novou vlnu ideologických válek, ale o to, aby na svém vlastním teritoriu vytvořil faktický příklad toho, že sociálně tržní a ekologický stát je nejen možný a efektivní, ale i potřebný při řešení současných globálních poměrů a že je i schopný splnit úkol vyšší humanizace lidské civilizace.

Budoucí svět 21. století bude totiž nejen soutěží ekonomik, ale i sítětem cílových vizí a způsobů, jak učinit náš svět odolným vůči jinak nevyhnutelným katastrofám. Prosadí se v něm jen to, co se v praxi prokáže svou účinností. ■

7/ Podrobněji viz. např. Wolfgang Streeck „Die Ent - Zivilisierung des Kapitalismus - Gewerkschaften zwischen National Staat und Europäischen Union“ PuG 4/96, str.357 a další.

Češi v procesu evropské integrace

MIROSLAV PAVLÁK

Česká otázka byla formulována již Kollárem, který ji chápal jako problém malého národa, a po něm Palackým, jenž těšil úkol malého státu. Rovněž Masaryk se v období krize české společnosti v 90. letech minulého století zabýval tímto fenoménem (Česká otázka, 1894). Nyní se český národ nachází na sklonku 20. století, kdy vrcholí integrační procesy v Evropě na západ od hranic Českého státu, a v souvislosti s tím získává tzv. česká otázka nový rozměr. Mají se stát zmíněné hranice, které mimochodem patří k nejstarším v Evropě, jakýmsi novodobým limem, oddělujícím český národ od západoevropské civilizace, či nikoliv? Objevují se hlasy, které se snaží hledat argumenty proti vstupu České republiky do EU a udvolňují se na omezení státní suverenity. Tímto problémem se zabýval již ve 20. letech Masaryk, kdy ve Světové revoluci z r. 1925 uvádí: „Pojem, obsah a rozsah státní suverenity se mění: pojem suverenity byl přesněji definován v době poreformačního, v podstatě ještě teokratického absolutismu a v době, kdy státy pro nedostatek komunikace a malý počet obyvatelstva byly v sobě uzavřené, a jak se teď říká, soběstačné. Dnes se vyvinula mezistátní a mezinárodní vzájemnost do té míry, že žádný stát nemůže žít bez zřetele na jiné státy. Dnes je stát uvnitř i navenek jen relativně nezávislý, neboť státy se stávají na sobě závislejšími, utužuje se všeobecná vzájemnost, a tato vzájemnost se stále určitéji a jasněji organizuje také právně.“ Tolik tedy Masaryk, který nepovažoval myšlenku nového středoevropského sblížení po pádu habsburské monarchie za zcela cizí, a naopak ji chápal jako účinnou pojistku proti recidivě německého „Drang nach Osten“, a proto je rozvíjel v plán na vytvoření „organizované zóny malých národů“ (tzv. Democratic Mid European Union). Na jaře 1919 jej odsunul do pozadí, neboť hraničními spory živěný nacionalismus nástupnických států pro něj neměl žádné pochopení. Ničméně myšlenka „sblížení a spolupráce“ Československa, Polska, Jugoslávie, Rumunska, resp. Rakouska a Maďarska, opuštěná nebyla, částečně se realizovala v založení Malé dohody a renesanci - byť ne zcela plodnou - prožívala ve třicátých letech. Masaryk svému pojetí organizace „zóny malých národů“ zůstal věren, neboť v ní spatřoval cestu k vytvoření jednotné, hospodářsky i politicky integrované Evropy. Ačkoli domácí politická scéna byla myšlenkou středoevropské integrace nakladena nepřívětivě, Masaryk připouštěl možnost vytvoření „hospodářské konfederace“, aniž by při tom vylučoval vyhlídku na její přeměnu v „konfederaci politickou“. Tato myšlenka byla zcela nepřijatelná, a to jak z národních, tak z hospodářských důvodů, např. pro Aloise Rašína. Obdobné stanovisko zaujímal také československý ministr zahraničí Edvard Beneš. Ne konfederace či celní unie mezi nástupnickými státy, nýbrž systém krátkodobých, obnovitelných bilaterálních smluv, měl se stát podle Beneše základem jejich mírové spolupráce. Jak bylo tuto snahu prosazovat utilitární národní zájmy na úkor zájmů středoevropských mylné, se ukázalo nejen v Locarnu, ale také anšlusem Rakouska, Mnichovem a rozbitím zbytku Československa.

Budeme-li vycházet z dosavadního historického vývoje, můžeme celou problematiku integrace českého národa do evropského hospodářského prostoru zjednodušit na otázky typu: Co

nám, obyvatelům České republiky, vstup do EU přinese? Čím bude pro nás výhodný či, nikoliv? Jaké jsou vyhledávané ČR na přijetí?

Vývoj vzájemných vztahů mezi Českou republikou (resp. Československem) a EU je ve zkratce následující: V roce 1990 uzavřelo Evropské společenství s ČSFR dohodu o obchodní a hospodářské spolupráci a ve stejném roce byl odstartován program PHARE. Další důležitý krok v integraci našeho státu do evropského hospodářského prostoru byl učiněn 16. prosince 1991, kdy Evropská společenství a ČSFR podepsaly Prozatímní dohodu o obchodu a souvisejících záležitostech. Tato dohoda vstoupila v platnost 1. ledna 1992. Jelikož se Česká republika a Slovensko staly 1. ledna 1993 nástupnickými státy ČSFR, nadále se na ně vztahovala práva a povinnosti vyplývající z Prozatímní dohody. Tam, kde se Prozatímní dohoda zmiňuje o kvantitativních omezeních (kvótách) československého exportu do EU, byly tyto kvóty rozděleny mezi ČR a Slovensko. Došlo k tomu formou Česko-Slovenské dohody o rozdělení kvót ČSFR mezi obě země, kterou posléze schválila EU. Významným datem v historii vzájemných vztahů mezi ČR a EU se stal 4. říjen 1993. Téhož dne byla podepsána Asociační dohoda mezi ČR a EU (označovaná termínem též jako Evropská dohoda).

Jelikož konečným cílem Evropské dohody mezi ES a ČR je integrace České republiky do Evropské unie, nemůže být překvapením, že pokrývá prakticky všechna témata, jimiž se zabývá Smlouva o Evropské unii. Proto se obsah (ba i struktura) Římské smlouvy o EHS z r. 1957 věrně odráží i v Asociační dohodě, a proto je třeba cíle dohody chápat tak, že byly odvozeny z cílů uvedených v Dohodě o EHS. Cíle Asociační dohody mezi EU a ČR vyjadřují komplexní cíle evropských integračních procesů. Podobně jako Smlouva o Evropské unii i Asociační dohoda předpokládá postupnou politickou integraci na jedné straně a ekonomickou integraci na straně druhé. Asociační dohoda mezi ČR a EU vstoupila v platnost v únoru 1995 po její ratifikaci českým parlamentem, Evropským parlamentem ve Štrasburku a parlamenty všech členských zemí EU.

Dalším významným krokem bylo podání české žádosti o přijetí do EU v lednu 1996. Evropská komise má vypracovat k české žádosti stanovisko, které chce předložit krátce po ukončení mezivládní konference Unie, tedy snad do konce roku 1997. Pokud bude toto stanovisko pozitivní, Praha by mohla šest měsíců po závěru konference začít jednat o členství v EU. Samotné rozhovory ale mohou trvat několik let, a po nich bude následovat ještě komplikovaná ratifikace ve všech členských zemích Unie.

Čas případného českého členství je tedy ještě daleko, a proto zatím není možné určit všechny konkrétní vlivy, nikdo přesně neví, jak bude Evropa vypadat za deset let. Základní tendence přesto lze odhadnout už nyní. Otázka vstupu do Evropské unie se ovšem nemezuje na pouhé kupecké počty. Pokud se budeme pouze ptát, co za to, mohou nám uniknout širší souvislosti. Světová ekonomika je dnes natolik propojena, že žádný stát na světě nemůže deklarovat úplnou nezávislost a soběstačnost. O malé České republice, která je odkázána na hospodářské styky s cizinou, to platí dvojnásob. Realitou také je, že v našem okolí Evropská unie zůstává jediným funkčním hospodářským uskupením, které v podstatě určuje ekonomická pravidla pro starý kontinent. „To ještě neznamená, že musíme do EU přímo vstupovat,“ lze namítnout. Ovšem, jenže nyní jsme v nerovnoprávném postavení. Musíme se řídit tím, co Unie podniká, ale k jejím krokům se nemůžeme příliš vyjadřovat. Členství by nám dalo možnost podílet se na rozhodovacích procedurách. Možnost podílet se na rozhodování v Evropě však není jediným přínosem členství. Evropská unie podle zakladatelských smluv především usiluje o to vybudovat v Evropě mír, politickou stabilitu, kvalitní mezinárodní vztahy a také hospodářskou stabilitu. Země vstupující do Evropské unie bude moci požívat plodů

politické stability a vedle toho se také bude podílet na hospodářské prosperitě, kterou Evropská unie nabízí. Je třeba neustále zdůrazňovat, že úsilí o členství v Evropské unii není jenom záležitost ekonomického kalkulu. V žádném případě nelze také v krátkém období očekávat přínos, pokud jde o ekonomickou prosperitu nebo ekonomickou výkonnost naší země. První a základní plus členství je v tom, že naše země se stane součástí prostoru s politickou stabilitou, s korektními mezinárodními vztahy a zároveň se zvyšuje bezpečnost naší země. Současně vstup do Evropské unie znamená přístup na trhy, které dnes představují rozsáhlý integrovaný a homogenní trh s tři sta sedmdesáti milióny obyvatel. Pokud se tedy Česká republika nechce zcela izolovat od Evropy a od světa, má jedinou šanci stát se členskou zemí. Euroskeptické názory hlásající, že naše země může zůstat vně Evropské unie, musíme z geopolitických důvodů odmítnout. Vývoj v Rusku a dalších zemích bývalého Sovětského svazu není jistý. Naše země potřebuje pevné ukotvení ve skupině evropských demokratických zemí. To nám jasněji dovolí spoluformulovat představy o dalším evropském vývoji.

JAKÉ VÝHODY BY TEDY PŘINESL VSTUP ČR DO EU?

- ČR by se stala členem organizace, která významně ovlivňuje evropskou ekonomiku, a podílela by se v ní na rozhodování.
- Členství v Evropské unii a jejím jednotném vnitřním trhu by přineslo nové podnikatelské i obchodní příležitosti a zahraniční investice, důvěra obchodníků a finančníků v Českou republiku by stoupala.
- ČR by se ve vztahu s ostatními státy EU řídila výhradně zásadami volného obchodu. Dnešní antidumpingová řízení vůči českému zboží přestanou být uplatňována.
- Rozdíl v životní úrovni mezi západní Evropou a ČR by se pravděpodobně vyrovnal rychleji.
- ČR by měla nárok na pomoc ze strukturálních fondů pro zanezanější oblasti. Tyto finance by mohly být využity na výstavbu infrastruktury.
- ČR by se v rámci EU podílela na společné ochraně životního prostředí.
- Členství by přineslo bezpečnostní garance: v dnešní době je složité představit si vojenský útok na členskou zemi EU. Na rozdíl od vstupu do NATO by vstup do Unie nemusel tolik komplikovat vztahy s Ruskem.
- Hospodářská spolupráce by měla zabránit vzniku nových národnostních třenic uvnitř rozšířené Evropské unie.
- ČR by se podílela na společné zahraniční a bezpečnostní politice EU, která má přispět k zabránění novým konfliktům v Evropě.
- ČR by se podílela na těsné koordinaci úsilí EU v boji proti organizovanému zločinu, pašeráctví, ilegální migraci a praní špinavých peněz.
- Češi by získali více možností cestovat, studovat i pracovat v zahraničí.
- Další rozvoj hospodářských vztahů s Německem by mohl vést k historickému usmíření podle německo-francouzského vzoru.

JAKÉ NOVÉ ZÁVAZKY ČI PROBLÉMY BY PŘINESL VSTUP ČR DO EU?

- ČR by měla dále otevřít svou ekonomiku, což přiláká silnou zahraniční konkurenci. Díky nynější Asociační dohodě je ale tento proces postupný, a samotný vstup by už neměl vyvolat mimořádný šok.
- Evropská unie a její vnitřní trh mají podrobná pravidla svého fungování. Podle některých názorů je EU příliš regulována. Česká republika by se každopádně musela v řadě oblastí vzdát své suverenity a přizpůsobit tisíce svých právních norem.

- Členství vytvoří tlak na vyrovnávání cen a platů, čímž ČR bude ztrácet výhodu levné pracovní síly.
- ČR musí přizpůsobit veškerou legislativu, včetně kupříkladu sociálního zákonodárství. To je podle některých expertů příčinou zaostávání Evropské unie v celosvětové hospodářské soutěži a její vysoké nezaměstnanosti, přináší však také značné sociální jistoty.
- ČR by se podle nynějších pravidel podílela na vysokých rozpočtových výdajích Unie na zemědělství. Nynější zemědělská politika EU se navíc podle jejich kritiků vyznačuje silným protekcionismem a není vždy efektivní. Evropská unie však svou zemědělskou politiku reformuje.
- Evropská unie má společnou obchodní politiku, které by se ČR musela přizpůsobit. Dnešní české dohody o volném obchodu se zeměmi jiných oblastí by tedy padly, pokud by tyto státy neměly podobné dohody s Evropskou unií.
- ČR bude muset umožnit ostatním Evropanům, aby se stěhovali na její území a volně zde nakupovali nemovitosti. To by mohl být problém v případě sudetských Němců, který by ovšem byl vyvážen celkovým rozvojem česko-německých vztahů.
- Členství předpokládá podřídit se jurisdikci Evropského soudního dvora, což může omezit část suverenity České republiky.

V souvislosti s podáním přihlášky České republiky do EU v lednu 1996 byl v březnu téhož roku proveden průzkum Institutem pro výzkum veřejného mínění (IVVM). S přihláškou České republiky do Evropské unie souhlasí 42 % občanů našeho státu. Naopak proti našemu vstupu do Unie se vyslovilo 21 % občanů. Více než třetina, konkrétně 37 %, se o toto téma nezajímá nebo nemá vyhraněný postoj. S podáním přihlášky do EU souhlasí především 50 % lidí ve věku od 30 do 44 let, dále podnikatelé a ostatní zaměstnanci. Nejméně souhlasí důchodci a dělníci.

V časovém porovnání výzkumů IVVM souhlasily v květnu 1993 se vstupem ČR do EU dvě třetiny obyvatel a jen 12 % vyjádřilo nesouhlas. V roce 1994 projevil zájem o vstup do EU 83 % z těch, kteří se o problém zajímali, v červnu 1995 stoupl tento podíl na 87 %.

Z výzkumu a. s. DEMA, která v roce 1996 zjišťovala, jak by občané hlasovali v případě referenda o vstupu České republiky do Evropské unie, vyplývá, že 44 % respondentů se vstupem souhlasí, pouze 13 % je proti. Existuje však značná část těch, kteří nejsou rozhodnuti (36 %). Pro vstup jsou zejména osoby s vysokoškolským vzděláním (62 %) a nižších věkových skupin (55 % u dotázaných ve věku 18-29 let).

Otázka dalšího rozšiřování EU o státy střední Evropy patří k velmi diskutovaným problémům i uvnitř EU. Němci a Francouzi před mezivládní konferencí zvolili variantu tzv. dvourychlostní Evropy, ve které vidí záruku, že Evropská unie své tempo nezvolní a že ji francouzsko-německý motor dotáhne zase o kus dál. Vizi dvou či vícerychlostní Evropy nepřijali politici ostatních zemí vždy s nadšením. Italský premiér Lamberto Dini, jehož země ještě v řadě oblastí není na projekty, jako jsou měnová unie, společná obrana nebo schengenský pakt o likvidaci mezistátních hranic, připravena, vidí koncepci několika rychlostí skeptičtěji. Nejen on se domnívá, že víze dvou či vícerychlostní Evropy přinese Unii nové dělicí linie, jež v budoucnu nebude jednoduché překonat.

Německý kancléř Helmut Kohl Evropany ujišťoval, že se nechce před nikým uzavírat. „Každý se může kdykoliv připojit, pokud mu v tom nebude bránit jeho vůle či schopnosti“, praví francouzsko-německá logika. Pro vícerychlostní Evropu hovoří také záměr rozšířit ji v příštím století o nové členy ze střední a východní Evropy, Maltu a Kypr. Už dnes je ovšem jasné, že příprava Unie na rozšiřování nebude jednoduchá. Italská ministryně zahraničí Susanna Angeliová sice slíbila všem přidruženým zemím včetně České republiky, že Unie s nimi začne jednat o členství šest měsíců po skončení mezivládní konference, ale ani podobný závazek neříká nic o datu budoucího vstupu. V Unii zaprvé nikdo naprosto

přesně neví, jak dlouho mezivládní konference potrvá. Západoevropané by ji chtěli ukončit do poloviny roku 1997, nicméně zcela není vyloučen ani odklad. Zadruhé ani po konferenci ještě Unie nebude na své rozšiřování zcela připravena - musí se také zamyslet nad budoucností svého rozpočtu, jehož dosavadní pravidla by znamenala výrazný přesun financí ve prospěch budoucích členských států ze střední Evropy. Ty by získaly nárok na pomoc z fondů pro zaostalejší oblasti a také ze společného zemědělského měšce. A toho se dosavadní členové obávají. Kromě toho by byly západoevropské trhy zaplaveny levným zbožím, pocházejícím ze středo a východoevropských států. Na druhou stranu by však rozvoj obchodu mezi Východem a Západem otevřel Evropské unii nové trhy. Evropská unie se již dnes stala hlavním obchodním partnerem států střední a východní Evropy, a nahradila tak dřívější spolupráci v rámci RVHP. V roce 1989 představovaly exporty ze zemí střední a východní Evropy do EU 31,5 % jejich celkového vývozu oproti 41,3 % realizovaným v rámci RVHP. Také dovozy ze střední a východní Evropy z EU tvořily v roce 1989 necelou třetinu (30,1 %) jejich celkových importů, zatímco v rámci RVHP téměř 40 %. Struktura obchodu v roce 1994 vypadá již zcela jinak; 57 % vývozu ze zemí střední a východní Evropy míří do EU a pouhých 17,1 % do zemí bývalé RVHP. U dovozů je tomu obdobně. Více než polovina (52,4 %) jich přichází z EU a pětina se realizuje v rámci bývalé RVHP. Zatímco v roce 1989 vykazovaly státy bývalé RVHP v obchodě s EU přebytek (578 mil. ECU), v roce 1994 zaznamenaly více než pětimiliardový deficit. Předseda Evropského parlamentu Klaus Hansch považuje za nutné nabídat: „Nedávejme kandidátům prázdné sliby a buďme opatrní při odhadu termínů. V každém případě půjde o termíny po roce 2000.“ Toto nabídnutí se kryje s názory dalších politiků EU. Například předseda rozpočtového výboru Evropského parlamentu Detlev Samland varoval před přílišným optimismem. „Realistický je termín přijetí někdy po roce 2010.“ Tento svůj názor potvrdil Detlev Samland tvrzením, že k dalšímu rozšíření může dojít až po revizi Maastrichtské smlouvy. Mezivládní konference k tomu začne v roce 1997, a když skončí do konce roku, potom se bude moci hovořit o rychlém průběhu jednání. Pak bude následovat ratifikace. Stačí, aby jediný z patnácti parlamentů členských zemí neratifikoval, a dojde k průtahům. Námitky může mít i Evropský parlament. Předpokládáme-li, že ratifikace proběhne v pořádku, tak se učitme v roce 1999. V této souvislosti stojí za připomenutí, že vyjednávání o členství Španělska trvalo osm let a deset let trvalo přechodné období. Přitom Španělsko mělo i přes dlouhou totalitní vládu zachovány tržní struktury hospodářství. I kdyby jednání o členství začalo den po ratifikaci Maastrichtu II, pak dříve než v roce 2010 k rozšíření Unie o země střední a východní Evropy dojít nemůže. Politici, kteří vyvolávají dojem, že to možné je, dávají podle Samlanda plané sliby. Důležitou otázkou je také problém financování rozšíření EU. Samland uvádí příklad z pohledu SRN. Za pět let od sjednocení EU do bývalé NDR transferovala 650 miliard DEM. Ročně kolem 110 miliard DEM. Do všech zemí, které se účastní programu PHARE, transferuje EU ve formě pomoci ročně dvě miliardy DEM. Více uvolnit nelze. Samland si pokládá otázku, jak by bylo možné se dvěma miliardami financovat připojení jedenácti států, když to, co dostávají nové spolkové země nestačí? Produkční kapacity EU zaplavily NDR zbožím, tamnější průmysl se z toho dodnes nevzpamatoval přes obrovskou strukturální pomoc. Jak by dopadly středo a východoevropské země bez toho, že by se na členství důkladně nepřipravily? V Unii by stoupl počet nezaměstnaných o mnoho milionů lidí. Dále: Každé nové členství stojí peníze. EU má strukturální fond, znamená to jeho přerozdělení. Buď budou muset ti, kdo do něj platí, dávat více, nebo ti, kdo z něj profitují dostávají, dostanou méně. Proč by měl Portugalce souhlasit například s členstvím Polska, když by to pro něj, jako příjemce strukturální pomoci, znamenalo, že dostane méně, a navíc by si do Unie přivedl konkurenta se srovnatelnými hospodářskými parametry.

Rovněž předseda Evropského parlamentu Klaus Hansch konstatoval, že rozšíření EU nebude zdarma ani finančně, ani hospodářsky. Kdyby Evropská unie dnes přijala další členy ze střední a východní Evropy, musela by počítat s tím, že tyto státy pohltí miliardy ECU ze společného rozpočtu Unie. Podle nynějších pravidel EU by tyto nováčci získali nárok na značnou část financí, které patnáctka vyčleňuje na zemědělství a hospodářskou pomoc zaostalejším oblastem. Britští představitelé již tradičně zdůrazňují, že budoucí rozšíření Unie na východ by mohlo být příliš drahé. Experti londýnského ministerstva zahraničí uvedli, že Spojené království v žádném případě nechce přijímání nových členů protahovat. Také proto usiluje o rychlé snižování výdajů na agrární dotace a strukturální fondy, jejichž prostřednictvím je pomoc zaostalejším regionům poskytována. Podle jednoho z dnešních kritérií mají nárok na finanční pomoc kupříkladu ty evropské regiony, jejichž hrubý domácí produkt na hlavu nedosahuje 75 procent průměru celé unie. Pokud by podobná zásada platila i v rozšířené Evropské unii, znamenalo by to bezpochyby enormní nárůst výdajů na tuto formu pomoci. Komise Evropské unie propočítala, že přijetí Polska, Maďarska, Rumunska, Bulharska, České republiky a tří pobaltských států by pohltilo 38 miliard evropských měnových jednotek (ECU) ročně a mohlo by ochromit systém financování EU. List *Financial Times* ze dne 16. 11. 1995 se zabývá v článku „Do EU až v pátém roce příštího století?“ problematikou rozšiřování EU a uvádí: „Přijetí východoevropských kandidátů však vyvolává otázku, s jakou růzností se může Evropská unie vyrovnat. Přijetím východoevropských zemí bude totiž východní křídlo Unie vystaveno bývalým sovětským republikám, což zcela neodvratně přivodí otázky související s problémy bezpečnosti, pokud by se nové členové měli stát členy Západoevropské unie. Rozšíření Unie směrem na východ dále vyvolává otázky související se schopností ekonomické adaptability kandidátských zemí. Rozdíl mezi současnými zeměmi a kandidáty z východní Evropy je co do životní úrovně mnohem větší, než byl v případě Španělska či Portugalska. Tento rozdíl vyvolává pochyby o tom, zda východoevropské ekonomiky zvládnou konkurenční tlaky a vysoký hospodářský standard požadovaný jednotným evropským trhem.“

Naproti tomu Německý ústav pro hospodářský výzkum odhaduje, že pokud bude společná zemědělská politika EU reformována, náklady na vstup Polska, Maďarska, ČR, Slovenska a Slovinska na přelomu století by v této oblasti nedosáhly výše 10 miliard ECU, což je podle autorů studie přijatelná suma. Rovněž člen Evropské komise pro zahraniční vztahy Hans van den Broek vyzvedl skutečnost, že přijetí nových členů nebude pro EU jen záležitostí, ale i přínosem. V EU přibude například na 100 milionů nových spotřebitelů. Obavy, že přechod východoevropských zemí do Evropské unie její staří členové těžce zaplatí pracovními místy a platy, jsou podle Richarda Portese, ředitele britského Střediska pro hospodářskou politiku, plané. Portes považuje za nesmyslné obavy, že se integrace visegrádských zemí negativně promítne do zaměstnanosti v západní Evropě. Kvůli dovozu z visegrádské čtyřky se zaměstnanost v senzitivních sektorech sníží o jedno procento, celkově je tedy dopad prakticky nulový. Východní státy, dle jeho názoru, nepoznamenají ani hrubý domácí produkt západních členů, ani jejich platy. Efekt otevření se visegrádské čtyřce na HDP unie představuje zhruba plus jednu desetinu pro jižní Evropu a plus tři desetiny procenta pro severní státy. Podle studie budou finanční náklady expanze minimální. „Mluvíme o deseti až patnácti miliardách ECU (13 až 19 miliard USD), což představuje deset procent rozpočtu Unie a tento rozpočet se rovná 1,26 procenta jejímu HDP.“ prohlásil Portes. Rovněž americký profesor Jeffrey Sachs, poradce polské, estonské a slovenské vlády se domnívá, že by proces rozšiřování nemusel být tak drahý, jak se Západoevropané obávají. Urychlení rozšíření je pro Sachse realistické a dosažitelné. Navrhuje, aby nejrychleji se reformující

země byly do EU přijaty do roku 2000. Od toho roku by mělo probíhat desetileté přechodné období pro východoevropské zemědělství a pro přechod k volnému pohybu pracovních sil. Nové demokracie střední a východní Evropy by se při svém vstupu do Evropské unie měly vzdát nároků na subvence z fondu regionální pomoci EU a jednoduše žádat plný přístup na trhy Unie. Nejdůležitějším požadavkem je podle Sachse ovšem to, aby západní Evropa upustila od antidumpingových akcí proti dovozu z východu a nastolila tak společnou politiku hospodářské soutěže s nově přijatými členy. Ty by se pak na oplátku za to měly vzdát nároků na regionální pomoc a strukturální subvence státním podnikům. Podle vydání listu *Financial Times* ze dne 26.6.1996 vyplývá z interní studie Evropské komise, že Unie může absorbovat východoevropské země, aniž by v příštích deseti letech musela zvyšovat v reálném vyjádření svůj rozpočet. Komise počítá s jistým oddálením vstupu postkomunistických zemí s tím, že pětadvacet středoevropských zemí by mohl do EU vstoupit kolem let 2002, 2003. Evropský rozpočet má uspokojit hlavně snížením regionální rozvojové pomoci. Tento vývoj odráží tlak čistých příspěvovatelů jako Německa, Británie nebo Nizozemska na kontrolu výdajů EU. Komise předpokládá, že náklady na rozšíření budou sice vysoké, ale kontrolovatelné. Klíčový je předpoklad, že podíl rozpočtu EU na hrubém domácím produktu (HDP) nepřekročí mezi lety 1996 až 2006 úroveň 1,27 procenta.

Méně než polovina, přesně 49 procent, občanů Evropské unie se domnívá, že v roce 2010 budou jejími členy země jako ČR, Polsko a Maďarsko. Je to o sedm procent méně než před půl rokem, konstatuje průzkum veřejného mínění, jehož výsledky 27. 6. 1996 publikoval Eurostat, statistický úřad EU. „Myslíte si, že v roce 2010 budou další evropské země - jako Maďarsko, Polsko, Česká republika nebo Slovensko - členy Evropské unie?“ zní otázka, na níž odpovědělo pozitivně 72 procent Dánů, ale jen 44 procent Španělů, 45 procent Francouzů a Belgičanů. Největší pokles kladných odpovědí proti minulé anketě byl v nových členských státech - Finsku (o 16 procent), Švédsku a Rakousku (10 procent). Výrazně - o 11 procent - také ochablo očekávání Němců, z nichž v rozšíření EU na východ do roku 2010 věří jen 47 procent.

LITERATURA:

Knihy:

- Hlaváček, I. a kol.: Československo a střední Evropa v meziválečném období, Karolinum Praha 1996.
 Krejza, M.: Asociace mezi Evropským společenstvím a Českou republikou, Victoria Publishing Praha 1994.
 Masaryk, T. G.: Česká otázka, Svoboda Praha 1990.

Publikace Komise EU:

- Une idées neuve pour l'Europe, 1990.
 Der Europäische Wirtschaftsraum, 1992.
 The European Community and Consumer Protection, 1992

Časopisy a noviny:

- Ekonom 24/1996: J. Hřích - Důsledky rozšíření EU.
 HN 2. 4. 1996 ČTK: Občané jsou k EU skeptičtější než dříve.
 HN 12. 8. 1996 ČTK: Vývoj zahraničního obchodu ČR ve vztahu k zemím EU v letech 1993 - 1995. ■